

POSTANOWIENIE

Dnia 25 marca 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Mirosław Bączyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku L. P.
przy uczestnictwie A. S.
o rozliczenie spółki cywilnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 25 marca 2010 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego w W.
z dnia 26 czerwca 2008 r., sygn. akt XXIII Ga (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w W.
do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Wnioskodawca L. P. – po sprecyzowaniu żądania - domagał się „rozliczenia” spółki cywilnej (wskazując należne mu kwoty), związanej między nim a współniczką – uczestniczką postępowania A. S. Rozliczenie takie dotyczyło okresu od marca 1992 r. do kwietnia 2004 r. i obejmowało należne wnioskodawcy kwoty pieniężne (w przeliczeniu na USD) zgodnie z aneksem do umowy Spółki. Sąd Rejonowy oddalił wniosek po dokonaniu następujących ustaleń faktycznych.

W dniu 4 stycznia 1992 r. uczestnicy L. P. i A. S. zawarli umowę spółki cywilnej dla osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego polegającego na prowadzeniu Lecznicy Stomatologicznej w lokalu przy ul. Ś. W. Wkładem wnioskodawcy do spółki było prawo najmu tego lokalu, a wspólniczki – urządzenie gabinetu dentystycznego, poniesienie innych kosztów związanych z jego uruchomieniem i prowadzeniem. Pierwotnie uczestniczka A. S. zastrzegła możliwość działania w spółce poprzez inny podmiot – „E.(...)” – spółkę z o.o. Podział zysków miał zostać ustanowiony odrębnie w aneksie do umowy spółki, z tym że L. P. miał nie ponosić udziałów w stratach spółki. W aneksie z dnia 5 stycznia 1992 r. ustalono, że A. S. będzie działać w imieniu Spółki „E.(...)”. W dniu 2 stycznia 1992 r. do ewidencji działalności gospodarczej wpisano podmiot gospodarczy – L. S. P. i A. E. S. E.(...) USA – Lecznica Stomatologiczna (data rozpoczęcia działalności – 1 marca 1992 r.). Według Sądu pierwszej instancji, ostatecznie umowa spółki cywilnej wiązała wnioskodawcę z innym podmiotem, tj. „E.(...)” - spółką z o.o. Umowa ta była zawarta na czas oznaczony. Od dnia 23 grudnia 1994 r., w którym prawo najmu lokalu użytkowego zaczęło przysługiwać „E.(...)” spółce z o.o. jako współnikowi spółki cywilnej, wnioskodawca już nie miał w tej spółce żadnego wkładu. Umowa spółki cywilnej wypowiedziana została skutecznie przez „E.(...)” w dniu 26 września 1994 r. W tej sytuacji wniosek o rozliczenie spółki cywilnej, wiążącej jakoby wnioskodawcę z A. S. musiał zostać oddalony. Nie było też podstaw do żądania dochodzonej należności za okres po ostatecznym zakończeniu działalności spółki.

Apelacja wnioskodawcy została oddalona jako niezasadna. Podzielając ustalenia Sądu Rejonowego, Sąd Okręgowy stwierdził, że w dniu 5 stycznia 1992 r. doszło do zmiany współnika spółki cywilnej w związku z przyjętym aneksem do umowy z tej daty. Wspólnikiem tej spółki w miejsce A. S. stał się nowy podmiot – „E.(...)” sp. z o.o., a jej pełnomocnikiem miała być b. wspólniczka – A. S. [członek zarządu „E.(...)”]. Oświadczenie wnioskodawcy A. P. z dnia 12 czerwca 2002 r. o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w aneksie z dnia 5 stycznia 1992 r. (prowadzącym do zmiany podmiotów umowy spółki cywilnej), okazało się nieskuteczne z racji upływu terminu przewidzianego w art. 88 § 2 k.c. Skoro wnioskodawca bezpodstawnie utrzymywał, że współnikiem spółki cywilnej jest nadal A. S. (pierwotny współnik), należało oddalić jego wniosek o rozliczenie spółki po zakończeniu jej bytu prawnego z racji braku legitymacji biernej tej uczestniczki w niniejszym postępowaniu.

W skardze kasacyjnej wnioskodawcy podniesiono zarzut naruszenia art. 520 § 1 i § 2 k.p.c.; art. 386 § 5, art. 45 ust. 1; art. 32 ust. 1 Konstytucji RP; art. 74 § 1 - § 3 w zw.

z art. 860 § 2 k.c. i art. 246 k.p.c. Skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania jednemu z Sądów *meriti*.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 386 § 5 k.p.c., w wypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, Sąd rozpoznaje ją w innym składzie. W judykaturze Sądu Najwyższego ugruntowane jest już trafne stanowisko, zgodnie z którym obowiązek rozpoznania sprawy w innym składzie w rozumieniu art. 386 § 5 k.p.c. nie dotyczy sądu drugiej instancji orzekającego ponownie po uprzednim uchyleniu wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 175/07, OSNP 2009, z. 13-14, poz. 169). Zarzut naruszenia omawianego przepisu należy zatem uznać za nieuzasadniony.

2. Jeżeli w skardze kasacyjnej powołano się na zarzut naruszenia art. 74 § 3 k.c., to należy zwrócić uwagę na to, że przepis ten obowiązuje od dnia 25 września 2003 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408). Stwierdza on, że przepisów o formie dla celów dowodowych nie stosuje się do czynności prawnych w stosunkach między przedsiębiorcami. Uzasadniając zarzut naruszenia tego przepisu, skarżący stwierdza, że „pomimo przewidzianej w art. 860 § 2 k.c. formy pisemnej dla umowy spółki cywilnej (dokonano) ustaleń jej treści także w oparciu o osobowe źródła dowodowe – pomimo wyraźnego wyłączenia takiej możliwości w art. 74 § 3 oraz w art. 246 k.c.”. Rozwijając to stwierdzenie, skarżący podnosi, że odwoływanie się do zeznań świadków na fakt, kto był ostatecznie (od dnia 5 stycznia 1992 r.) drugim współnikiem wnioskodawcy, pozostaje w sprzeczności z treścią aneksu z dnia 5 stycznia 1992 r., bowiem właśnie z treści tego aneksu wynika wyraźnie to, iż został on podpisany przez strony umowy spółki cywilnej, wnioskodawcę i uczestniczkę postępowania.

Zarzut ten nie może być uznany za trafny z następujących przyczyn.

Po pierwsze, przy założeniu, że art. 74 § 3 k.c. miałby zastosowanie także do kwestii ustalania faktu dojścia do skutku umowy spółki w 1992 r., należało stwierdzić, iż w ustaleniach Sądów *meriti* brak ustalenia prawnego statusu wnioskodawcy jako przedsiębiorcy w rozumieniu art. 43¹ k.c. Przed wejściem w życie omawianego przepisu (tj. przed dniem 25 września 2003 r.) nie istniało przewidziane w nim wyłączenie ograniczenia w odniesieniu do wykazywania faktu dojścia do skutku określonej czynności prawnej (art. 74 § 1 i art. 74 § 2 k.c.).

Po drugie, z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd drugiej instancji dokonał odpowiedniej interpretacji postanowień istniejącej umowy spółki cywilnej uzupełnionej w aneksie do tej umowy z dnia 5 stycznia 2002 r. i ostatecznie stwierdził intencję dotychczasowych stron tej umowy w postaci definitywnej zmiany wspólnika, tj. A. S. na „E.(...)” Spółki z o.o. Do takiej konkluzji Sąd ten doszedł, analizując nie tylko treść wspomnianego aneksu, ale także – późniejsze zachowanie się wnioskodawcy (niezgłaszanie przez niego w początkowym okresie zastrzeżeń do tak ukształtowanego kręgu wspólników; nieskuteczna prawnie próba uchylecia się od skutków oświadczenia woli złożonego w aneksie w piśmie z dnia 12 czerwca 2002 r., tj. ponad 10 lat od chwili powstania spółki i jej funkcjonowania w obrocie). Jeżeli skarżący zmierzał do podważenia przyjętej przez Sąd Apelacyjny interpretacji woli stron odnośnie do definitywnego ukształtowania kręgu wspólników, to powinien był w podstawach kasacyjnych odpowiednio wyeksponować i umotywić zarzut naruszenia art. 65 k.c. Takiego zarzutu brak jednak zarówno w części wstępnej, jak i motywacyjnej wniesionej skargi.

W tej sytuacji za bezprzedmiotowy należy uznać zarzut naruszenia art. 74 § 1 - § 3 k.c. w zw. z art. 860 § 2 k.c.

Zgodnie z art. 510 § 2 k.p.c., Sąd wzywa do udziału w sprawie podmiot zainteresowany, jeżeli okaże się, że nie jest on uczestnikiem w tej sprawie. Sąd Apelacyjny uznał brak legitymacji biernej b. wspólnika spółki cywilnej, ponieważ wnioskodawca wskazywał niezmiennie w toku całego postępowania „rozliczeniowego” A. S. jako aktualnego wspólnika, a tymczasem – jak ustalił – doszło do zmiany partnera umowy spółki cywilnej.

Przewidziane w art. 875 k.c. postępowanie o podział majątku wspólnego wspólników po wygaśnięciu stosunku spółki toczy się w trybie postępowania nieprocesowego (art. 617 i n. k.p.c.). W takim postępowaniu będzie miał zastosowanie także art. 510 § 2 k.p.c., jeżeli okaże się, że nie bierze w nim udziału podmiot mający status podmiotu zainteresowanego w sprawie. Nie sposób bowiem twierdzić, że w razie rozwiązania spółki utworzonej przez dwóch wspólników, po zmianie jednego ze wspólników, obowiązuje reguła rozstrzygnięcia o podziale majątku spółki jedynie w zakresie podmiotowym wskazanym i podtrzymywanym przez wnioskodawcę (jednego ze wspólników) nawet wtedy, gdy Sąd meriti ustala inny skład osobowy spółki cywilnej.

Zarzut naruszenia art. 510 § 2 k.p.c. okazał się zatem trafny, dlatego Sąd Najwyższego na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.